

1. Attila Ender: Razmišljanja o jednakim šansama, interkulturalnoj kompetenciji i demo- kratskom vaspitanju

Attila [Atila] Ender je poreklom iz Turske. On 33 godine živi u Beču, gde radi kao nastavnik turskog u dopunskoj školi i kao dobrovoljni pomoćnik suda za uslovno osuđene.

Iako mnogo toga zavisi od konkretnog sastava razreda i atmosfere u školi, može se naći dosta zajedničkog u pogledu školske svakodnevice i pedagoških uspona i padova jednog nastavnika maternjeg jezika. Ograničicu se na tri aspekta.

Jednake šanse

U školskoj svakodnevici se u suštini samo retko može govoriti o jednakim šansama. Većina porodica s turskim poreklom živi u malim, starim i jeftinim stanovima. Retko gde u tim stanovima sam video knjige ili muzičke instrumente. Ali zato se svuda može naći ogroman televizor.

Većina roditelja ili uopšte ne govori, ili loše govori nemački. Uz par izuzetaka, majke su domaćice. Ne znajući jezik, oni retko mogu deci pomoći oko škole.

Sve to znači da u pogledu roditeljskog doma uopšte ne može biti reči o jednakim šansama u poređenju sa, recimo, austrijskom decom srednjeg staleža. Utoliko je važnije sve ono što škola ili dopunska škola nude kao kompenzaciju i potporu.

Pre više godina sam s jednom kolegicom pokrenuo veoma uspešan projekat s majkama. Mi smo u pravilnim vremenskim razmacima posećivali roditeljske kuće i tamo razgovarali o važnim pedagoškim temama. Nakon početne skepse, majke su se otvorile i počele zainteresovano da saraduju. One su čak pošle i na kurseve nemačkog da bi mogle više da pomognu deci.

Poboljšanje interkulturalne kompetencije

Kada je o ovoj temi reči, mora se neizostavno pomenuti uloga lokalnih džamija i verskih udruženja. U poslednjih 10–15 godina većina njih je iz političkih i finansijskih razloga pojačala svoj uticaj kod roditelja. Na taj način je kod mnogih roditelja razvijen fundamentalistički pogled na svet. Takav pogled utiče na udaljavanje ne malog broja dece od njihovih školskih drugova. Sklonost ka samoizolaciji dobija delom bolne razmere.

Moja je „protivmera“, kao trenera fudbala u školi, formiranje mešovityh timova da bi se razvio novi „corporate identity“ i stvorila nova zajedništva.

Demokratsko vaspitanje

Mislim da je ova tema kulminaciona tačka svih napora. Uspešno vaspitanje u duhu demokratije bi moglo da reši najveći broj problema. Ali, pošto je većina roditelja pre imigracije živela na selu i radila na zemlji, demokratski način razmišljanja nije uvek prisutan.

Demokratsko vaspitanje uvežbavam s đacima tako što često igramo igre s promenama uloga. Recimo, igra odlučivanja – ko odlučuje: samo jedan, ili svako može reći svoje mišljenje? Ili igramo igre koje uključuju uloge žena i muškaraca i pritom učimo da oba pola treba da imaju ista prava. Deca veoma uživaju u takvim igrama, koje bez ikakve sumnje imaju za njih i vaspitno značenje.

2. Nexhmije Mehmetaj: Planiranje dvočasa s temom rodne ravnopravnosti / „Gender“ za đake tri različita uzrasta i školskog nivoa

Nexhmije [Nedžmije] Mehmetaj je poreklom s Kosova. Ona od 1993. živi u kantonu Jura u Švajcarskoj, gde je pokrenula i vodi albansku dopunsku školu. Pored toga, ona je autorka nastavnih materijala i stručnih tekstova iz oblasti pedagogije.

Zajednička tema i cilj za sve tri grupe:

Svest o ravnopravnosti polova i pitanja roda (jednako vrednovanje dečaka i devojčica, muškaraca i žena). Sem toga, u zavisnosti od uzrasta i nivoa specifični jezički i socijalni ciljevi.

sta i školskog nivoa

- Niži nivo (razredi 1–3): Tema „I devojčice igraju fudbal“ (iz udžbenika albanskog za dopunske škole „Ja i drugi I“). Pedagoški ciljevi: buđenje svesti o predstavama i predrasudama u vezi s polovima i njihovom ulogom i diskusija na tu temu. Jezički ciljevi: jačanje kompetencija čitanja i izražavanja, rad na svesti o gramatici i sintaksi.
- Srednji nivo (razredi 4–6): Tema „Prava i obaveze dečaka i devojčica u našem razredu“, uz ovo radni list sa impulsima za diskusiju. Ciljevi kao gore, s pravljem paralele prema sopstvenoj situaciji.
- Viši nivo (razredi 7–9): Tema „Naša prava kao dece i mladih“, rad uz pomoć kopije spiska dečjih prava (9–12 prava po izboru). Ciljevi kao gore; u pogledu jezika naglasak na analizi teksta, nalaženju pravih pojmova i pismenosti.

Sadržaji i ciljevi za tri grupe dece različitog uzra-

Tok dvočasa

Sivo = aktivnosti u kojima učestvuje nastavnik.

vreme	niži nivo / nivo I	srednji nivo / nivo II	viši nivo / nivo III
10'	Zajedničko otvaranje teme; vođena diskusija: šta je „tipično“ za dečake, šta je „tipično“ za devojčice, je li to uopšte tako? (nastavnik daje unapred pripremljene impulse)		
5'	Objašnjenje zadatka za đake srednjeg i višeg nivoa		
20'	Nastavnica s grupom čita tekst „I devojčice igraju fudbal“ i razjašnjava sve nedoumice u vezi sa sadržajem i jezikom	Rad na zadatku: Diskutujte udvoje o tekstu u radnom listu: „Prava i obaveze dečaka i devojčica u našem razredu“, zapišite svoje stavove.	Rad na zadacima: 1. Diskutovati utroje o po tri dečja prava u skladu sa tezama u radnom listu. 2. Svaka grupa predstavlja jedan plakat (A3) o svoja tri prava i priprema se za kratku prezentaciju.
20'	Deca udvoje odgovaraju na pitanja o tekstu na jednom listu.	Čitanje i diskusija o tekstu, diskusija o rezultatima s nastavnicom. Produbljuje bavljenja temom: ko kod kuće ima koja prava i koje obaveze?	
10'	Pauza		
20'	Dalji rad sa istim listom, nakon toga kreativni zadatak (individualno ili udvoje): crtež sa devojčicama i dečacima koji – i jedni i drugi – rade nešto netipično za svoje uloge	Novi zadatak: Napisati sastav na temu „Šta me raduje/ ljuti u mojoj ulozi devojčice/dečaka“, ili „Kad bih bio/bila devojčica/dečak“	Proveriti da li su prezentacije spremne i O.K. Nastavnica upućuje na dokument sa sva 42 prava (internet-link), upućuje decu da to pročitaju kod kuće.
5'	Nekoliko đaka predstavlja razredu svoje crteže. *)	Slušaju.	
5'	Slušaju	Čitaju se 2–3 teksta. *)	Slušaju.
5'	Slušaju.		1–2 grupe predstavljaju i komentarišu svoj plakat. *)
5'	Objasniti domaće zadatke, pevanje pesme na kraju.		

*) Deca koja još nisu stigla da predstave svoje radove učiniće to na početku sledećeg dvočasa.

3. Arifa Malik: Princip interkulturalnosti na primeru „Boje“; skica jednog časa

Arifa Malik je poreklom iz Bangladeša. Ona živi u Londonu, gde radi kao nastavnica bengalskog u dopunskoj školi.

Ciljevi

- Sadržaj: učenici (tri starosne grupe) treba da se pozabave bojama i pridevima koji označavaju boje u njihovoj kulturi porekla (Bangladeš) i u Engleskoj.
- Jezik: ovladavanje pridevima koji označavaju boje u bengalskom u engleskom. Za naprednije đake: učvršćivanje pismenog oblika u bengalskom pismu; poređenje građenja složenih prideva koji označavaju boje (plavozeleni, svetlocrveni itd.) u oba jezika.

Materijal

- Karte A5-formata u različitim bojama; karte sa odgovarajućim pridevima za označavanje boja na bengalskom i karte na engleskom.
- Fotografije (iz Bangladeša npr. tradicionalna odeća, iz Engleske npr. narodne nošnje ili fotografije kraljice Elizabete u raznobojnim kostimima; sve se može naći na internetu), ako je moguće, originalna odeća iz Bangladeša.

Tok časa

1.	5'	Kratak početak: svi đaci su napred kod mene. Kažem im koja deca moraju da stoje zajedno i puštam ih da pogađaju na osnovu kojeg kriterijuma sam oblikovala grupu. (Rešenje: boja njihovih pulovera ili košulja).
2.	5'	Informacija o temi i ciljevima časa. Đaci prvo nabrajaju sve boje koje znaju na oba jezika.

3.	10'	Na sto stavljam karte u boji; đaci slažu karte s engleskim i bengalskim rečima uz odgovarajuće boje. Đacima koji još ne vladaju bengalskim pismom stariji učenici čitaju reči s bengalskih karata, a ovi drugi ponavljaju reči.
4.	25'	Rad na tri različita zadatka za tri nivoa: a) Odeća (ili fotografije odeće) sa „jednostavnim“ bojama (samo 1–2 boje, bez dezena ili sa jednostavnim dezenom). Zadatak: navesti boje i napisati rečima, po mogućstvu na oba jezika. b) Odeća (ili fotografije odeće) sa komplikovanim bojama i dezenima. Zadatak: kao gore, uz po mogućstvu precizan opis. c) Odeća (ili fotografije odeće) s još komplikovanim bojama i dezenima. Zadatak: kao gore, uz što precizniji opis i eventualno lični komentar.
Pauza		
5.	10'	Svaka grupa kratko predstavlja svoje rezultate koje drugi komentarišu.
6.	10'	Jezički input: kako možemo izraziti različite tonove jedne boje na bengalskom i engleskom (tvorba reči, npr. light blue, dark blue itd.)? Uz to eventualno pokazati fotografije kraljice Elizabete u različitim kostimima, navesti nijanse na oba jezika.
7.	10'	Diskusija ili razgovor celog razreda na temu „Boje u bengalskoj i engleskoj kulturi“. Prvo priprema/diskusija u četiri grupe mešovitog uzrasta: a) Koje boje su u Bangladešu/Engleskoj tipične za prirodu? b) Koje boje su u Bangladešu/Engleskoj tipične za gradove? c) Koje boje uopšte prevladavaju u Bangladešu/Engleskoj? d) Kojim bojama biste prikazali svoje raspoloženje kada mislite na Bangladeš/Englesku?
8.	15'	Diskusija ili razgovor celog razreda o četiri gornje teme. Kraj časa.